

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svitlobo dane od krajske kmetijske družbe.

V red devane od **Dr. Janeza Bleiweisa.**

Tečaj VII.

V sredo 30. véliciga travna (maja) 1849.

List 22.

Kmetijski poduki.

Spisal Jakob Bujault.

Kdor vsako léto polovico svojih njiv za seno-žeti ali travnike obdeluje, je dober gospodar; dober gospodar je še tudi, če tretjino (tretji del) za seno-žeti porabi; ena četertina je pa že premalo. *)

Če vsako léto nove zemljiša s travnimi semeni obseješ, boš imel vsako léto celin orati; en oral (joh) celine (novine) ima za tri druge orale vrednosti.

Gipsaj svoje deteljša; dobro se bo splačalo.

Žita le toliko séj, kolikor zamoreš pognojiti; napravljaj si senožeti, redi si živine, dokler moreš vsimu žitu gnojiti, kakor se spodobi.

Ne séj v priméri zemljiša, ki ga imaš, ampak v priméri gnojá, ki si ga napraviš.

Kdor séje brez gnojá, slabo gospodari; njegova kmetija vidama peša, na zadnje ga čaka beraška palica.

Ena krava ali en vol gnoji 800 sežnjev; 10 ovác ravno toliko.

Ako na planjavi 40 oralov poseješ, moraš 30 glav velike živine, 60 pa drobnice dobro kermi (futrati) in dobro nasteljati.

Je zemlja merzla in mokrotna, moraš na pol več živine imeti, de boš v stanu gnojiti, kakor je treba.

Česnja in čebule nikdar 2 léti zaporedama na ravno tistim kraji ne sadiš; zakaj pa žito večkrat zaporedama na ravno tiste njive séješ?

Zemlja opéša, če neprenehama žito na-njo séješ, klasje manjši postaja in plevél se množi.

Lepo klasje da bogate žetve.

Séj in sadi mnogoverstne sadeže, kér ne obrodi vsak sadež vsako léto, kakor želiš.

Krompirja nikdar ne opusti; ako žita ni, tebe in tvojo družino redi, — če je pa žita dovelj, pa tvoji živini v prid pride.

Redi si mnogoverstno živino; se eno ne prodá, pa drugo goldinarček privabi.

Kdor za svojo živino skerbi, skerbi za svojo mošnjo.

Pitaj svojo živino, ako jo prodati hočeš; pitana živina zakriva mnoge napake (falarje).

Séj in prideluj za mnogoverstno živino; vsaka mora živeti in dobro živeti.

Nimam denarja, praviš, de bi si živine redil. — Kupi si telét in jagnet; ako jim dobro strežeš, se v enim létu bolj popravijo, kakor slabo gleštane v dveh. Kmalo boš imel gnojá, z gnojem žita, s žitam denarja — in kmalo ti bo pomagano, ako si priden in šparovin.

Za pijance in postopače ni nikdar dobre létine.

*) Se vé, de za vsaciga kmetovavca to ravnilo ne more veljati. Vredništvo.

Mnogoverstne kmetijske drobtince, — hišnim gospodarjem in gospodinjem.

(De mladi govéji živini rogovi lepo rasejo) svetje nek star živinorejic tóle: „Ako mladim govedam ne rasejo rogovi takó, kakor bi kmetovavec rad imel, naj naredi na tisti strani, kamor ima rog rasti, v rog 2 ali 3 plitve zaréze, in rog se mu bo obernil na tisto stran, kamor hoče. Takó se suče in vleče rog večkrat okoli, kakor kdo hoče.“ — Ali je ta pomoček gotov ali ne, ne moremo povedati po lastnih skušnjah. Naj se poskusi.

(Žitniga červa pregnati), je razun mnogih pomočkov nek žitni kupec konópno zeliše, ki ima še seme v sebi, nar bolj poterdil. Ko je žitna shramba ali kašta dobro pometena, naj se kakih 4 ali 5 pesti imenoviga zeliša po shrambi položi. Duh tega zeliša je červu tako zopern, de ga ne more prestati. —

(Na rožah in drugih zeliših uši pokončati), pravijo, de ni boljšiga, kakor ribano retkev enmalo v vrelih kropu pokuhati, in kadar se ta retkvina voda shladi, ž njo ušivo zeliše poškopiti ali oprati.

(Marsiktera gospodinja misli, de veliko prišpara, če ne pustí lojenih svéc pogostama vsekovati), pa se moti. Nevsekovane sveče, razun tega, de berljivo goré, skorej eno tretjino (en dritelje) lojá več požgó. Naj skusijo to z dvema svečama; eno naj pridno vsekvaajo, druge pa ne — in prepričale se bojo, kar smo jim tukaj povedali.

(Ptujo živino med sabo privaditi), de se v hlevu ne bôde in ne béra, je lahak pomoček: Umij jo po glavi in po vratu, kjer se voha in liže, s žganjem. Če je bila poprej še tako huda ena drugi, po tem pa si boste berž dobri in krôtki.

(Kravam po porodu posteljco (Nachgebur) lahko preč spraviti). Če posteljca 24 ur po tem ko se je krava otélila, od nje ne gré, je to skorej gotovo znamenje, de je posteljca prirašena. Živinski zdravniki že dostikrat komej čakajo, de sežejo po-njó v maternico in jo odtergajo. Pri tem delu dostikrat ubogo živino hudo martrajo, in če brez pameti po maternici praskajo in s veliko silo posteljco odtergajo, ranijo dostikrat maternico takó, de krava zbolí, hirati začne in konec vzame.

Po skušnjah zvedeniga štajarskiga grajšaka, gosp. viteza Morica Franka in po več družih skušnjah vsiga tega ni treba, kér imamo lahak pomoček, posteljco kravam iztrebiti, ki v témle obstoji: Eno pést peteršiljevih korenín s zelenjavo vred, ki se korenín derží, kuhaj v 3 bokalih vode takó dolgo, de se dajo korenine popolnoma zméckati; vse to zmešaj po tem s toliko ječmenove vode, de ti obóje skupej da 6 bokalov, kar daj kravi pa ne na enkrat, ampak tri-